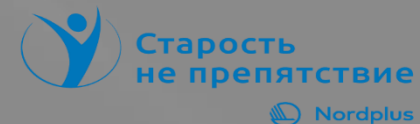

VALMIS LAHKUMISEKS

Bioloogilised aspektid

Mis on surm?

- ❖ Elutegevuse lakkamine
  - ❖ Suremisel lakkab esimesena kas südameatalitus (südamesurm) või hingamine (kopsusurm). Mõlema talitluse lõpp tähistab kliinilist surma.
  - ❖ Pärast seda säilib organismi kudedes mõnda aega minimaalne elutegevus, mis lakkab lõplikult, kui hukuvad rakud – saabub bioloogiline surm.
- ❖ Surma võib vaadelda kui üleminekut või siirdumist, vaimu eraldumist kehast või mingit muud alternatiivset olekut
- ❖ Surma peaks käsitlema protsessina kuna mitte kõik organismi osad ei lakka töötamast üheaegselt ja samas ulatuses. Piiri määramine elu ja surma vahel on sageli subjektiivne ja sõltub meie eesmärgist ning hindamiskriteeriumidest

Kliiniline surm

Traditsiooniliselt määratakse kliinilist surma järgnevate kriteeriumide puudumise põhjal

- ❖ Südametegevus
- ❖ Hingamine
- ❖ Teatud silmarefleksid

Lisaks ilmnevad veel kolm tingimust

1. Algor mortis ehk kehatemperatuuri langemine peale südame seiskumist
2. Rigor mortis ehk surmakangestus
3. Livor mortis ehk kehavärvi muutumine, kehale ilmuvad lillakad ja punased laigud vere settimise tagajärjel

Seejärel järgnevad tursumine ja keha lagunemine

Ajufunktsioon kui surma mõõdupuu

Tänapäeval kasutatakse ajufunktsiooni surma mõõdupuuna. Kui me otsustame surma üle ajusurma alusel, peame olema kindlad, et tegemist on kogu aju kestva füüsilise kahjustusega.

Briti standardite kohaselt saab ajusurma diagnoosida siis, kui:

1. Tuvastatakse pöördumatu ajukahjustus ja suudetakse kindlaks teha, et tegemist pole mööduvatest põhjustest - näiteks ravimite üledoseerimisest, hüpotermiast või ainevahetushäiretest tingitud koomaga;
2. Testid kinnitavad ajutüve mitmete komponentide destruktsiooni;
3. Hoolikalt kontrollitud süsteemi kasutades tuvastatakse, et patsient ei saa spontaanselt hingata.

Teste tuleks teha korduvalt.

Eestis kasutatakse EEG aparati 24 h jooksul jälgimaks patsiendi ajutegevust.

Surev inimene

- ❖ Unisus
- ❖ Segaduses olem
- ❖ Muutused nägemises
- ❖ Isu vähenemine ja toidust/joogist keeldumine
- ❖ Hingamise perioodiline katkemine
- ❖ Korisev hingamine
- ❖ Naha jahedus
- ❖ Kõrge kehatemperatuur
- ❖ Enesestõmbumine

Surmalähedased kogemused (SLK) ja elu pärast surma

- ❖ Tunne, et oled surnud
- ❖ Rahulik ja vaevusteta olek
- ❖ Kehaväline elamus
- ❖ Tunnelikogemus
- ❖ Valgusinimesed
- ❖ Valgusolend
- ❖ Tagasivaade elule
- ❖ Tõus läbi taevalaotuse
- ❖ Vastumeelne naasmine

Surmalähedased kogemused (SLK) ja elu pärast surma

Müstiline dimensioon hõlmas:

- ▣ Ülima mõistmise tunne
- ▣ Teravad või eredad kujundid
- ▣ Mälestuste meenumine
- ▣ Harmooniatunne, ühtsustunne
- ▣ Rõõmutunne
- ▣ Ilmutus
- ▣ Välise kontrolli tunne
- ▣ Värvilised kujundid
- ▣ Kummalised kehatunnetused

Ebaisikuline dimensioon hõlmas:

- ▣ Emotsioonide kadumine
- ▣ Kehast eraldumine
- ▣ Enesetunnetus kummaline või ebareaalne
- ▣ Objektid asusid kaugel või olid väikesed
- ▣ Maailm kummaline või ebareaalne
- ▣ Sein enda ja emotsioonide vahel
- ▣ Maailmast eraldi olemise tunne
- ▣ Kummalised hääled
- ▣ Muutunud ajatunnetus

Ülierksuse dimensioon:

- ▣ Virvendavad mõtted
- ▣ Mõttekiirus suurenenud
- ▣ Nägemine ja kuulmine terav
- ▣ Mõtted segased või hägused
- ▣ Ajatunnetus muutunud
- ▣ Mehaanilised mõtted ja liigutused

TÄNÄN OSALEMAST!